

Soinin kunta

Tarkastuslautakunnan
ARVIOINTIKERTOMUS
2019

Tarkastuslautakunta 26.5.2020

1. Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

1.1. Tehtävä

Valtuuston asettaman tarkastuslautakunnan tehtävänä on KunL:n 121 §:n mukaisesti huolehtia kunnan hallinnon ja taloudenhoidon tarkastuksen järjestämisestä.

Lautakunnan keskeiset tehtävät ovat:

- valtuuston päätettävien hallinnon ja talouden tarkastusta koskevien asioiden valmistelu
- valtuuston talousarvion yhteydessä asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi
- talouden tasapainotuksen toteutumisen arviointi tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyden arviointi, mikäli kunnan ta- seessa on kattamattomia alijäämiä
- kunnan hallinnon ja palvelutuotannon tarkoituksenmukaisuuden ja tuloksellisuuden sekä laadun arviointi.

Yksityiskohtaiset säädökset tarkastuslautakunnan tehtävistä on annettu kuntalain 121 ja 125 §:ssä sekä kunnanvaltuuston hyväksymässä tarkastussäännössä.

1.2. Kokoonpano

Valtuusto on valinnut tarkastuslautakuntaan toimikaudeksi 2017-2020 seuraavat jäse- net ja henkilökohtaiset varajäsenet:

Jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Virtala Sauli, pj.	Åkerman Tuula
Katajamäki Anja, vpj.	Källi Saija
Salo Juha	Saarimaa Tero

Lautakunnan kokouksissa asiat ratkaistaan puheenjohtajan esittelystä. Pöytäkirjanpitä- jänä toimii toimikauden 2017-2020 tilintarkastajaksi valitun tilintarkastusyhteisön BDO Auditor Oy:n vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi nimeämä JHT, HT Tuula Ylikangas. Puheenjohtaja Sauli Virtala ei osallistunut esteellisenä teknisen lautakunnan arviointiin, varapuheenjohtaja Anja Katajamäki ei osallistunut esteellisenä sivistyslautakunnan ar- viointiin.

1.3. Työskentely

Tarkastuslautakunta seuraa kunnan toimielinten ja johtavien viranhaltijoiden toimintaa. Lautakunnan jäsenet ovat seuranneet eri toimielinten hallintoa sekä keränneet tietoja palvelutoiminnan toimivuudesta ja tavoitteiden toteutumisen tilanteesta. Lisäksi lauta- kunta on kuullut johtavia viranhaltijoita:

- 10.9.2019 hallintojohtaja
- 29.10.201 sivistysjohtaja ja päiväkodin johtaja
- 14.1.2020 kunnanjohtaja; katsaus Vuorenmaan tilanteeseen
- 12.5.2020 hallintojohtaja.

2. Sitovien taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden arviointi

Kuntastrategia

Kunnan toimintaa tulee johtaa kunnanvaltuuston hyväksymän kuntastrategian mukaisesti. Kunnanvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 8.6.2017 uuden kuntastrategian, jonka mukaan Soini on itsenäinen kunta, jossa perheet ja työpaikat ovat elinvoiman lähde, Kunnassa on riittävästi palveluita, joilla kehitetään kuntalähtöisesti, aktiivisesti ja suunnitelmallisesti - yhdessä yritysten, yhteisöjen ja erityisesti muiden kuntien kanssa. Eri-tyisesti kunnan infraa kehitetään tukemaan elinkeinoelämää.

Soinissa on mahdollisuus elää hyvää ja aktiivista elämää toimivassa ja turvallisessa sekä luonnonläheisessä ja puhtaassa ympäristössä. Kuntalaiset ovat terveistä, onnellisia ja tyytyväisiä elämäänsä. Kunnan yhteisöissä on positiivisuutta, rentoutta ja yhteen hiileen puhaltamista.

Strategiasta johdetut valtuustokauden tavoitteet:

- Toimiva kunnallishallinto
 - o tasapainoinen kuntatalous
 - o ketterä ja nopea päätöksenteko
 - o tarjoamme kuntalaisille, yhteisöille ja yrityksille mahdollisuutta osallistua kehittämiseen
- Vetovoimainen elinympäristö
 - o kuntamarkkinoinnin lisääminen ja Soinin vahvuuksien esiin nostaminen
 - o avataan ovet yrittäjille ja lisätään yhteistyötä
 - o elinympäristön turvallisuuden lisääminen
 - o puhtaiden energiaratkaisujen esiin nostaminen aluekehittämisessä
 - o luontoharrastusmahdollisuuksien lisääminen
 - o lähi- ja luontomatkailun kehittäminen
- Laadukkaat peruspalvelut
 - o asiakaslähtöisten peruspalvelujen säilyttäminen
 - o laadun ja asiakastyytyväisyyden seuraaminen
 - o palveluiden saatavuuden parantaminen uusi teknologia hyödyntäen

Kunnan hallintokunnille asettamat tavoitteet tulee jatkossa pohjautua kuntastrategiaan. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että positiiviseen väestönkehitykseen panostetaan esim. erilaisilla kannusteilla.

Toimintakertomuksessa ei ole raportoitu kuntastrategian toteutumista.

Perusturva

Soini liittyi vuoden 2017 alusta Kuusiokuntien sosiaali- ja terveystyöntekijäyhtymään. KuusSoTe kuntayhtymä vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä ja toimii tilaaja- ja viranomaistahona. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotannosta vastaa kuntayhtymän jäsenkuntien ja Pihlajalinna Oy:n omistama yhteisyritys Kuusiolinna Terveystyöntekijä Oy.

Kuusiolinna Oy tuottaa terveystyöntekijäpalvelut, hyvinvointi- ja sosiaalipalvelut sekä ikäihmisten palvelut. Soinin vuoden 2019 perusturvan kustannusten lähtökohtana on vuoden 2016

perusturvan kustannukset, joita on vuosittain tarkistettu. Ostot KuusSoTelta oli yhteensä 8,5 m€; perusturvan kokonaiskustannukset olivat 8,8 m€; alitusta talousarvioon verrattuna oli 85.524 €. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 1,0 %.

Tarkastuslautakunta toteaa tyytyväisenä, että sote-palvelut ovat kunnassa hyvällä tasolla, kustannuskehitys tiedetään jo ennakkoon eikä ylityksiä talousarvioon ole tullut. Myös palvelujen saatavuus on hyvällä tasolla.

Sivistystoimi

Järvi-Pohjanmaan yhteistoiminta-alue purkaantui vuoden 2017 alusta ja Soinin kunta on järjestänyt sivistystoimen omana toimintana. Taloudellisesti sivistystoimi pysyi tavoitteessaan ja tulos oli kokonaisuudessaan yli 114 t€ ylijäämäinen. Osana hyvään tulokseen vaikuttivat useat eri hankkeet, joihin on saatu hankerahoitusta 50-80 % kustannuksista.

Varhaiskasvatustoiminnan sitovana taloudellisena tavoitteena oli kustannukset yhteensä 919.256 euroa. Toteutuneet kustannukset olivat yhteensä 915.218 €. Sitova taloudellinen tavoite alittui 3.338 euroa (0,4 %). Varhaiskasvatuksessa oli v. 2019 käytössä kokeilu maksuttomista lomaviikoista. Perheillä oli mahdollisuus käyttää 7 ennalta ilmoitettua maksuttomaa lomaviikkoa. Tästä huolimatta toimintatuotot toteutuivat talousarvion mukaisesti. Henkilöstökustannukset ylittyivät, koska perhepäivähoitajien määrä väheni, vuorohoito lisääntyi ja erityistä tukea vaativalle lapselle palkattiin avustaja.

Perusopetuksen talousarvio 2.091.135 € toteutui 2.028.396 €; alitus 62.739 € €. Hankerahoituksella on katettu henkilöstökuluja, mm. koulunkäynninohjaajan ja resurssiopettajan palkkakuluja. Jopo-opetusta ei järjestetty, mistä kertyi säästöjä.

Kirjasto- ja kulttuuritoimi

Omatoimikirjasto käynnistettiin v. 2018. Vuosi 2019 oli ensimmäinen kokonainen toimintavuosi. Ict-menojen ennakoiminen on edelleen haasteellista. Lainausmäärät ovat kuitenkin kasvaneet edellisestä vuodesta. Kulttuuritoiminen avustuksiin käytettiin yhtä paljon kuin edellisenä, Soini 150 -juhlavuotena. Tällä tavalla on saatu kulttuuritarjontaa kuntaan.

Vapaa-aikatoimi

Nuorisopalvelut alitti talousarvion 11.434 €. 4H-yhdistyksen kanssa on tehty ostopalvelusopimus nuorisotoimen tehtävien hoitamisesta. Toiminta sisältää ohjattua nuorisotoimintaa, leirejä, retkiä ja erilaisia tapahtumia yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Nuorisovaltuusto jatkoi toimintaansa. Nuorisovaltuuston edustajat ovat olleet mukana lautakuntien ja valtuuston kokouksissa. Nuorisotoimeen varatuista määrärahasta (66.649 €) toteutui 55.215 €.

Liikuntatoimi alitti talousarvion 12.624 €. Liikuntatoimessa on ollut käynnissä AVI:n rahoittama Hyvinvointia arkeen -hanke. Hankkeen keskeisinä teemoina on luontoliikunta sekä terveyden edistäminen. Hankkeessa järjestettiin eri liikuntatapahtumia mm. Arpaisten patikka sekä erilaisia kampanjoita mm. some-kampanja.

Tekninen toimi

Teknisen toimen tehtävänä on suunnitella, rakentaa ja ylläpitää kuntaympäristöä. Talousarviossa oli varauduttu tuulivoimakaavojen loppuunsaattamiseen. Konttisuon tuulivoimakaava, Isokankaan tuulivoimakaava ja Loukkusaaren suunnittelutarveratkaisu on saavuttanut lainvoiman, mutta Korkeamaan ja Pesolan kaavaehdotukset ovat edelleen hallinto-oikeuden käsittelyssä. Yrityslaakson asemakaava ja Kirkonseudun alueen osayleiskaava ovat myös edenneet.

Henkilöstövaihdokset toivat vuoteen omat haasteensa. Asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet pääsääntöisesti saavutettiin ja taloudellisesti tulos oli paljon ennakoitua parempi. Puhdistuspalvelu perusturvan osalta siirtyi Pihlajalinnan hoidettavaksi vuoden 2019 alusta.

Vesihuoltolaitoksen taksat on tarkistettu vuoden 2019 alusta lukien. Vesihuoltolaitoksen tulos oli n. 40 t€ alijäämäinen. Lämpölaitoksen tulos on ylijäämäinen n. 34 t€. Lämmön osto- ja myyntihintoja ei tarkistettu vuoden 2019 aikana.

Vuoden 2019 talousarviossa tekniselle toimelle oli varattu määrärahaa 1.525.264 €. Kokonaisuudessaan teknisen toimen talousarvio toteutui 1.325.114 € eli alitusta tuli 200.150 €. Suurimmat erot talousarvioon verrattuna johtuvat arvioitua paremmasta tulokehityksestä sekä metsän myynnistä.

Rakennusvalvonta

Rakentaminen oli edelleen vilkasta Soinin kunnan alueella. Rakennusvalvonnan tulot alittuivat n. 15 t€. Syynä tulojen alitukseen on toteutumattomat tuulivoiman rakennuslupamaksut. Talousarvion nettomenot olivat yhteensä 22.032 €. Toteutuneet nettokustannukset olivat 41.719 euroa. Rakennuslupia myönnettiin yhteensä 48 kpl ja muita päätöksiä 9 kpl; tavoitteena oli 70 päätöstä.

Konsernivalvonta

Vuoden 2018 aikana on yhtiötetty kaksi teollisuuskiinteistöä, joista muodostettiin kiinteistöosakeyhtiöt; Kiinteistö Oy Soinin Kombi ja Kiinteistö Oy Soinin Verstas.

Soinin Vuokratalot Oy omistaa kunnan vuokra-asunnot. Yhtiön asuntojen käyttöaste on laskenut. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että löydetään ratkaisu vuokrataloyhtiön talouden tervehdyttämiseksi.

Kunnanvaltuuston tulee hyväksyä myös konserniyhteisöille taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet toiminnan kehittämiseksi.

Investoinnit

Investointiosa on sitova hanketasolla. Investointeihin oli v. 2019 varattu määrärahaa yhteensä 410.000 €; investointien toteutuma on 238.876 €. Suurimmat investointikohteet oli Vuorenmaan rinnetoimintaan 95.689 €, maa-alueiden hankintaan 41.238 € ja teiden peruskorjaamiseen 26.140 €.

Lainakanta

Lainakanta oli vuoden 2019 lopussa yhteensä 8,03 miljoonaa euroa; asukasta kohti 3.914. Edellisenä vuonna lainakanta oli 8,14 miljoonaa euroa ja asukasta kohti 3.925 euroa. Kuntien keskimääräinen lainamäärä vuonna 2018 oli 3.039 euroa asukasta kohti. Konsernilainoja vuoden 2019 lopussa oli yhteensä 13,7 miljoonaa euroa, mikä asukasta kohti on 6.685 euroa. Kunnan lainamäärä ylittää edelleen reippaasti kuntien keskimääräisen lainakannan asukasta kohden, vaikkakin lainamäärää on saatu pienemmään. Mikäli korkotaso nousee, muodostaa suuri lainamäärä kunnalle merkittävän taloudellisen riskin.

Lainakannan pienentäminen parantaisi taloudellisen riskin hallittavuutta.

Talouden tasapainottaminen

Kuntalain 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos vähintään toinen erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn edellytyksistä täyttyy. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää säädetyssä määräajassa. Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on konsernitilinpäätöksessä vähintään 1000 euroa ja sitä edeltäneessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 500 euroa tai kunnan rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:

1. Kuntakonsernin vuosikate on ilman kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 30 §:n mukaan myönnettyä harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta negatiivinen
2. Kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti.
3. Asukasta kohti laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla.
4. Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus on vähintään 50 %

tunnusluku	kriteeri	2019	2018	2017	2016
alijäämä	-1.000 €/as ja edellisessä tp:ssä -500 €/as	1735	873	755	301
vuosikate	ilman harkinnanvaraista avustusta negatiivinen	43	662	935	612
tulovero-%	väh. 1,0 %-yks. korkeampi kuin kuntien painotettu keskim. (v.2017; 19,91 %; v. 2018 19,84 %; v. 2019 19,88%)	21,75	21,75	21,75	21,75
lainamäärä	kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien lainamäärän väh. 50 %:lla (v. 2016; 6148 €/as + 50%=9222; v. 2017 6299 €/as + 50 %=9448 €/as; v. 2018 6537 + 50 %= 9805 €/as)	6685	6498	6786	6267
suhteellinen velkaantuminen	kuntakonsernissa yli 50 %	56	55	57	47

Tunnuslukujen raja-arvoista ylittyy kunnan tuloveroprosentti, joka on yli 1,0 % suurempi kuin kuntien keskimääräinen painotettu tuloveroprosentti. Asukasta kohti laskettu lainamäärä konsernitilinpäätöksessä ei mene yli raja-arvon. Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus vuoden 2019 tilinpäätöksessä on 56,0 %. Kuntakonsernin taseessa ei ole kattamatonta alijäämää.

Kuntalain muutoksella (1.3.2019) muutetaan erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn kriteereitä. Uusia kriteereitä sovelletaan ensimmäisen kerran v. 2022, kun arvioidaan vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätöksiä.

Uudet kriteerit ovat:

- asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1000 €/as ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään 500 €/as
- kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 %
- kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 %-yksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti
- asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 %:lla
- konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8

3. Yhteenveto

Kuntastrategia hyväksyttiin v. 2017. Virkamiesjohdolla on tärkeä rooli strategian jalkauttamisessa ja soveltamisessa käytäntöön. Hallintokunnille asetettavat tavoitteet tulee pohjautua hyväksytyyn kuntastrategiaan. Tavoitteiden asettamiseen tulee edelleen kiinnittää erityistä huomiota. Tavoitteet tulee olla toimintaa kehittäviä, mittaavia ja sellaisia, että kunta voi omalla toiminnallaan vaikuttaa niiden toteuttamiseen.

Vuosi 2019 toteutui huomattavasti talousarviossa ennakoitua paremmin. Syynä hyvään tulokseen oli kertaluonteinen myyntivoitto Kuusiolinnan Oy:n osakkeista. Taloutta saatiin kääntymään oikeaan suuntaan lainakantaa alentamalla.

Kunnissa tehdään vuosittain paljon erilaisia sopimuksia. Tarkastuslautakunta esittää selvitettäväksi Kuusiokuntien yhteisen lakimiehen palkkaamista sopimusten juridisten asioiden varmistamiseksi.

Soini 26.05.2019

Sauli Virtala
puheenjohtaja

Anja Katajamäki
varapuheenjohtaja

Juha Salo
jäsen